

Надзея Старавойтава

Мінск

Арганізацыя курсаў беларускай мовы як замежнай у Беларускаім дзяржаўным эканамічным універсітэце

Рэзюмэ

У артыкуле гаворыцца пра актуальнасць узнікнення разнастайных моўных курсаў у сучасным свеце, што аналізуюцца паводле тыпаў і формаў. Асноўны акцэнт робіцца на практыцы стварэння курсаў беларускай мовы як замежнай у Беларускаім дзяржаўным эканамічным універсітэце, выкладаецца аўтарскі погляд на функцыянаванне такіх курсаў.

Abstract

Organizing Belarusian as a Foreign Language Courses at Belarus State Economic University

The article deals with the importance of the emergence of a variety of language courses in today's world that are analyzed according to their types and forms. The main focus is on the practice of creation of Belarusian as a foreign language courses at Belarus State Economic University. The article sets out the author's view of the functioning of such courses.

Веданне замежных моваў у сучасным свеце ўжо даўно з'яўляецца неабходнасцю – так мы атрымліваем значную колькасць інфармацыі. Гэта дае нам мажлівасць лучнасці, не абмежаванае моўнымі бар'ерамі. Вывучаючы мовы, мы робім унёсак у сваю будучыню, пагатоў, калі гаворка не толькі пра аматарскую, а найперш пра адмысловую зацікаўленасць. Так ёсць і з беларускай мовай, найперш для замежнікаў-славістаў.

На жаль, з сярэдзіны 1990-х гадоў з вядомых палітычных прычын лёс беларусістыкі і ў Беларусі, і па-за яе межамі склаўся не самым спрыяльным чынам. Нігілістычная моўная палітыка прывяла да згортвання нацыянальнай культурнай праграмы бадай на два дзесяцігоддзі. У заходніх універсітэтах на фоне адкрыцця новых цэнтраў украіністыкі і русістыкі амаль

зніклі апошнія беларускія пляцоўкі. З добрай сотні заходніх беларусістаў, якія бралі ўдзел у Міжнародным кангрэсе МАБ у 1995 годзе, засталіся адзінкі. Большасць пераклочылася на украіністыку ці русістыку. Адваротныя працэсы беларусізацыі пачалі адчувацца ў грамадстве ў апошнія два гады ў сувязі з падзеямі ва Украіне, калі зноў загаварылі пра культурную адметнасць беларусаў, першым паказчыкам чаго заўжды была нацыянальная мова і стан яе развіцця. Імкліва ўзрасла колькасць разнастайных курсаў беларускай мовы (іншыя паказчыкі, як, прыкладам, рэклама ці білборды тут не аналізуюем): “Мова Нанова”, “МоваВеда”, “Мова ці Кава”, “Мова.tut”, “Моўныя сустрэчы”, “Мова з Імбрыкам” і іншыя. Гэтыя папулярныя курсы спрыяюць таму, каб шараговы беларус пачаў больш размаўляць на роднай мове.

У акадэмічных колах распачалася сур'ёзная праца над распрацоўкай і сертыфікацыяй цалкам новага для Беларусі напрамку – Беларуская мова як замежная (БМЗ) – для замежных грамадзян. Адпаведныя курсы беларускай мовы для замежнікаў ужо здаўна чыталіся ў Беларускаім дзяржаўным універсітэце (БДУ) і Мінскаім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце (МДЛУ). У 2015 г. адмысловыя курсы беларускай мовы як замежнай былі распрацаваныя ў Беларускаім дзяржаўным эканамічным універсітэце (БДЭУ) на факультэце міжнародных бізнес-камунікацый дацэнтам Надзеяй Старавойтавай. Перш як даць ім характарыстыку, акрэслім, што ўяўляе з сябе панятак “моўныя курсы”.

Існуе шмат рэкамендацый да вывучэння замежных моваў. Аднак найбольш дзейсным метадам з'яўляецца занурэнне ў моўнае асяроддзе, то бок вывучэнне замежнай мовы ў той краіне, дзе яна з'яўляецца афіцыйнай і пашырана выкарыстоўваецца. Зразумела, што да вывучэння

Арганізацыя курсаў беларускай мовы як замежнай...

беларускай мовы замежнікамі, дык яны пакуль пазбаўленыя паўнаважнага занурэння ў беларускамоўнае асяроддзе – у Беларусі яно лакальнае і пакуль яго трэба вышукваць адмысловымі шляхамі. Нягледзячы на тое, прыклады замежнікаў, якія вывучалі беларускую мову ў БДУ і МДЛУ, сведчаць, што і лакальнае занурэнне можа прыносіць свае поспехі.

Паводле тыпаў курсы замежных моваў могуць быць рознай інтэнсіўнасці, працягласці і скіраванасці. Існуюць таксама праграмы навучання мове для дарослых і дзяцей. Пры арганізацыі нашых курсаў у БДЭУ, відавочна, нас найперш цікавілі курсы для дарослых. Паводле формы арганізацыі школы (курсы) могуць быць сеткавыя (з цэнтрамі ў некалькіх гарадах) і сямейныя (калі школа арганізуецца і кіруецца адной сям'ёй). У нашым выпадку – гэта пакуль курсы ў межах аднаго ўніверсітэта (БДЭУ). Акрамя таго, на час летніх вакацыяў шмат якія курсы прапануюць летнія школы, што ёсць і ў нашых планах.

У залежнасці ад інтэнсіўнасці моўныя курсы можна класіфікаваць наступным чынам:

1) Стандартны курс. Стандартны моўны курс прадугледжвае 15 – 20 заняткаў на тыдзень па 3 – 4 акадэмічныя гадзіны на дзень, заняткі праводзяцца зранку ці па абедзе (звычайна, заняткі ў другой палове дня каштуюць танней). Урокі ўключаюць граматыку, чытанне, пісьмо, лексіку, аўдыяванне, развіццё вуснага маўлення. Студэнтаў забяспечваюць дыдактычнымі матэрыяламі. Заняткі адбываюцца ў стандартнай навучальнай групе ў 10 – 12 чалавек. У першы дзень заняткаў студэнт праходзіць моўны тэст, па выніках якога яго размяркоўваюць у адпаведную групу. Рэгулярныя тэсты фіксуюць поспехі студэнта. Рэкамендаваная мінімальная працягласць курса – 4 тыдні.

2) Інтэнсіўны курс. Паводле структуры гэты курс падобны да стандартнага, але прадугледжвае большую нагрузку – ад 25 да 32 заняткаў на тыдзень (ад 5 да 6,5 акадэмічных гадзін на дзень). Заняткі адбываюцца зранку і, як правіла, па абедзе. Гэты курс ідэальна пасуе высокаматываваным студэнтам, якія прагнуць дасягнуць максімальных вынікаў за кароткі тэрмін.

3) Індывідуальнае навучанне. Шмат якія школы ў дадатак да стандартнага ці інтэнсіўнага курса ў групах прапануюць індывідуальныя заняткі з выкладчыкам дзеля падвышэння эфектыўнасці. У дадзеным выпадку заняткі ўключаюцца з улікам пажаданняў і патрэбаў студэнта. Калі ёсць абмежаванні ў часе на вывучэнне мовы, можна дадаць 5 – 10 індывідуальных заняткаў на тыдзень да найхутчэйшага дасягнення вынікаў. Навучальная нагрузка ад 10 да 40 акадэмічных гадзін на тыдзень. Гэты курс эфектыўны, але досыць дарагі.

4) Бізнес курс. У гэтым курсе вывучаюць прынцыпы бізнес-карэспандэнцыі, камунікацыі, навучаюцца праводзіць прэзентацыі, працаваць з інфармацыйнымі матэрыяламі, весці перамовы, арганізоўваць свой працоўны дзень, а таксама шмат увагі надаецца пісьмовай мове і граматыцы. Звычайная працягласць такога курса – 2 тыдні, курс можа быць рознай інтэнсіўнасці, як правіла, ад 28 заняткаў на тыдзень. Рэкамендаваны людзям з добрым базавым узроўнем мовы.

5) Акадэмічны год. Гэта адмысловы доўгі моўны курс, разлічаны на тэрмін ад 6 да 9 месяцаў (цэлы навучальны год). Звычайна першая палова такога курса складаецца з агульных заняткаў (4 – 5 гадзін на дзень). Гэты курс дазваляе дасканала вывучыць мову, а таксама пазнаёміцца з культурай краіны. Навучальная праграма спалучае пісьмовыя практыкаванні, ролевыя гульні, лучнасць і шмат іншых цікавых інтэрактыўных практык. Гэта дазваляе хутка павялічыць вакабуляр (слоўнікавы запас), палепшыць веданне граматыкі, вымаўленне і інтанацыю. Паводле ўдасканалення моўных навыкаў частка моўных заняткаў замяняецца спадарожнымі дысцыплінамі: гісторыяй, географіяй, культурай, літаратурай, мастацтвам, што выкладаюцца на мове навучання. Шмат якія школы прапануюць адмысловыя зніжкі да навучання такіх студэнтаў, якія замаўляюць падобныя даўгія курсы.

Курсы беларускай мовы як замежнай, што прапануе БДЭУ у асноўным адпавядаюць пералічаным еўрапейскім стандартам. Мы прапануем індывідуальнае і групавое навучанне ў такіх адмысловых дысцыплінах: уводна-фанетычны курс (арфаэпія, размоўная практы-

Надзея Старавойтава

ка, караоке па-беларуску), маўленчы этыкет, практычная граматыка, гісторыя беларускай мовы, лінгвакраізназнаўства Беларусі (гісторыя, культура (мастацтва), міфалогія, фальклор, этнаграфія, літаратура), беларуская мова для бізнес-камунікацыі. Навучанне ажыццяўляецца паводле адзіных стандартаў агульнаеўрапейскай сістэмы CEFR. У моўных напрамках арганізуюцца групы адпаведных узроўняў: пачатковы (A1), базавы (A2), сярэдні (B1), высокі (B2), дасканалы (C1). Акрамя таго, мажлівая распрацоўка індывідуальнай праграмы з улікам адмысловых задач канкрэтнага слухача.

Заняткі праводзяць высокакваліфікаваныя спецыялісты, якія актыўна практыкуюць найноўшыя метады і сродкі навучання: MOOC, Knewton, BYOD, Quora, Hour of Code, Human Library Event, Threshold knowledge, брыкалаж, мэтадыка здзіўлення (знаёмства з нацыянальнай беларускай кухняй, “тэатр у фатэлі”, гістарычны квэст у замку). Інтэрактыўныя падыходы да выкладання мовы дазволілі пазіцыянаваць курсы БДЭУ як курсы новага пакалення, у якім няма месца старой кансерватыўнай школе.

Што да працягласці і інтэнсіўнасці курсаў, дык мы прапануем нашым слухачам наступныя варыянты: 2 тыдні – 50 г., 1 месяц – 100 г., 3 месяцы – 300 г., 6 месяцаў – 600 г., 9 месяцаў – 900 г. У нас прадугледжаны тып індывідуальнага навучання, дзе колькасць гадзін можа быць скарачана. Заняткі на нашых курсах платныя. Кошт для кожнага слухача залежыць ад колькасці чалавек у групе (ад 1 да 8). І гэтая прапанова вельмі сімпатычная: група ў 8 чалавек можа вывучаць беларускую мову ў Беларусі 9 месяцаў усяго за 780 даляраў за навучальны год (адзін чалавек мае заплаціць 5600 даляраў). Заняткі пачынаюцца паводле камплектацыі груп. Падчас навучання прадугледжана шырокая культурная праграма ў Беларусі (за асобны кошт).

Незалежна ад абранага тыпу курсаў, працягласці і інтэнсіўнасці, пры паспяховым заканчэнні праграмы кожная моўная школа абавязкова выдае сертыфікат, што пацвярджае праходжанне адпаведнага курса. У БДЭУ таксама распрацаваны свой узор сертыфіката.

Таксама мы запрашаем да супрацоўніцтва

цэнтры беларусістыкі (славістыкі) у замежжы. У перспектыве мы плануем арганізоўваць навуковыя канферэнцыі і летнюю школу беларусістыкі, а таксама наладзіць выкладанне беларускай мовы праз Скайп.

Рэкламны праспект курсаў на беларускай¹, расейскай² і англійскай³ мовах распрацоўваўся з дапамогай адмыслоўцаў у адпаведных мовах, а візуальны выгляд – з дапамогай дызайнера. Электронны варыянт нашага праспекта размешчаны на афіцыйным сайце БДЭУ ў частцы “Курсы/Услуги” і “Courses” адпаведна, а таксама надрукаваны ў выглядзе буклета на англійскай мове. Рэпосты старонак пра курсы рабілі “Цэнтр беларусістыкі” ў Канзасе (“Center for Belarusian Studies”), кафедра беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта, адукацыйны сайт *nastannik.info* ды іншыя медыярэсурсы. Навіны пра курсы БДЭУ і вывучэнне беларускай мовы замежнікамі ўвогуле адлюстроўвае наша суполка на Фэйсбуку “Моваведа ў замежжы”⁴.

Куратарам курсаў з’яўляецца дацэнт кафедры беларускай і рускай моў БДЭУ Надзея Старавойтава, чые каардынаты адлюстраваны ў рэкламным праспекце на сайце і ў буклеце (з пазначэннем мажлівасці звароту праз Вайбер, што ёсць сучаснай і найбольш апэратыўнай формай камунікацыі, а таксама і навучання).

Акрамя таго, у рэкламе нашых курсаў выкарыстоўваюцца псіхалінгвістычныя прыёмы матывацыі слухачоў як мовазнаўчага, так і агульнаадукацыйнага характару, кшталту: “табе цікавая мова, у якой існуе аж СЕМ дэталізаваных сінонімаў да азначэння панятку “любоў” (любоў, каханне, любасць, міласць, міласць, мілата, любошчы)?”, “хочаш даведацца пра ўнікальныя гукі – санорны [ў], літарнаму абазначэнню якога ў Беларусі ўзведзены помнік, і падоўжаны [ж:], а таксама пра зацвярдзелы [дж], што лучыць беларусаў з сербамі і англічанамі (любоў, узбярэжжа, адраджэнне)?”, “жадаеш пазнаёміцца з мовай, для запісу якой існавала аж тры графічныя сістэмы (кірыліца, лацінка і

¹ <http://www.bseu.by/russian/courses/belarusianAsForeignBy.htm>

² <http://www.bseu.by/russian/courses/belarusianAsForeignRu.htm>

³ <http://www.bseu.by/english/courses/belarusianAsForeignEn.htm>

⁴ <https://www.facebook.com/groups/576242919184303/>

Горадзень, Gardinas, Гародня, Grodno, Гродна...

арабская вязь), дзве з якіх захаваліся да сёння (*станцыя метро “Плошча Якуба Коласа” – stancuja metro “Plošča Jakuba Kolasa”*)? ці “хочаш адчуць мову краіны, праграмісты якой прыдумалі самы папулярны мабільны дадатак у свеце – Viber, а пісьменніца атрымала Нобелеўскую прэмію ў галіне літаратуры?”, “жадаеш апынуцца ў Бела-вежскай пушчы і ўвачавідкі пабачыць велічны сімвал Беларусі – зубра, а таксама выправіцца ў край Блакітных азёр, дзе пачуеш пра беларускую Нэсі і адкуль паходзіць Жак Іў Кусто?”. Заахвочваючы на нашыя курсы мы падкрэсліваем, што Беларускае мова – адна з найдаўнейшых афіцыйных моваў Еўропы (Статут Вялікага Княства Літоўскага 1566 года), цяпер – нацыянальная і дзяржаўная мова Рэспублікі Беларусь; Беларускае мова захавала ў сабе шмат аўтэнтчных славянскіх элементаў і таму спраўдліва лічыцца ключом да разумення іншых славянскіх моваў; Беларускае мова знаходзіцца ў Чырвонай кнізе моваў ЮНЭСКА, а таму яе

вывучэнне будзе цікавым як замежным даследчыкам-славістам, так і больш шырокаму колу ахвотных.

Такім чынам, мы запрашаем замежных грамадзян на курсы беларускай мовы ад пачатковага да прасунутага ўзроўняў. Моўныя курсы за мяжой дазваляюць не толькі ўдасканаліць замежную мову, але і занурыцца ў культуру і побыт народа, зразумець іх традыцыі і нацыянальныя асаблівасці. А гэтыя заўжды цікавей і глыбей, чымся проста паехаць у турыстычную вандроўку і наведаць мясцовыя помнікі культуры. Спадзяемся, што гэты напрамак будзе развівацца ў нашай краіне і зробіцца папулярнай формай камунікацыі паміж беларусамі ды беларусістамі Беларусі і замежжа, што будзе спрыяць пашырэнню сфераў уплыву беларускай мовы і ў метраполіі.

Кацярына Канчэўская

Гародня

Горадзень, Gardinas, Гародня, Grodno, Гродна...

Рэзюмэ

Артыкул распавядае пра мінулае і сучаснае горада Гродна, адміністрацыйнага цэнтра Гродзенскай вобласці. У розныя часы гэта быў горад рускіх князёў, другая сталіца Вялікага Княства Літоўскага, трэцяя сталіца Рэчы Паспалітай Абодвух народаў. У наш час гэта адзіны горад Беларусі, у якім у добрым стане захавалася гістарычная гарадская забудова. У артыкуле каротка прадстаўленыя найважнейшыя помнікі дойлідства, якія можна ўбачыць у горадзе і яго ваколіцах, а таксама патлумачана працэдура бязвізавага ўезду на тэрыторыю Гродна і Аўгустоўскага канала.

Abstract

Горадзень, Gardinas, Гародня, Grodno, Гродна...

The article considers the past and present of the city of Grodno which is the administrative centre of Grodno oblast'. At different periods of history it was ruled by Russian dukes, it was the second capital of The Grand Duchy of Lithuania and the third capital of The Polish-Lithuanian Commonwealth. Nowadays Grodno is a Belarusian city where you can find many historical buildings in a good state of repair. The article gives a short overview of the city's most important monuments. The requirements for visa-free entry to Belarus and the Augustów Canal are explained.